13.12.2016

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE

Outakosken osakaskunta toteaa perustuslakivaliokunnalle näkemyksenään Tenojoen kalastussopimuksesta.

Teno ja sen lousa – lohi ovat olennainen osa saamelaiskulttuuria. Tenon vesistöalueella on ollut asutusta jo 10 000 vuota sitten. Alueen asutus on keskittynyt lohenkalastuksen takia Tenonjoen ja sen sivujokien varsille sekä Suomen että Norjan puolelle. Tenojoen laaksoa voidaan pitää saamenkielen ja kulttuurin kehtona. Missä saamenkieli on säilynyt ja kehittynyt.

Tenojoen alueelle perustettiin kalastajalappalaisille tilat vuosina 1830-1860. Tiloja perustettaessa **tilallisilta perittiin maksu jokaisesta pato-, kosteverkko-, kulkutus- ja nuottapaikasta**. Katselmukset osoittavat, että vanha, ikimuistoinen nautintaoikeus antoi tiluksiin eräänlaisen omistusoikeuden.

Vuonna 1912 isojako aloitettiin Outakosken kylässä, mutta toimenpide keskeytettiin, koska saamelaisalueelle ei haluttu manttaalinkokoisia tiloja. Myöhemmin alettiin valmistella uutta isojakolakia saamelaisten asuinalueelle, ja se hyväksyttiin v.1925. Isojako aloitettiin uudelleen Outakosken kylässä v. 1932 ja saatiin osittain valmiiksi maastotöiden osalta. Sodan jälkeen jakoa jatkettiin, mutta vieläkään kaikilta osin isojakoa ei ole saatu valmiiksi Utsjoen kunnan alueella.

Isojakotilojen maapinta-ala jätettiin niin pieneksi, että tiloista ei tullut elinkelpoisia. **Tilojen elinkelpoisuutta paikattiin sitten jyvittämällä lohisaaliit**. **Laki (157 / 1925 isojaosta ja verollepanosta.) Tilallisten lohisaaliit on verotettu ja tilalliset maksavat vieläkin veroa jyvitetystä lohisaalismääristä, vaikka vuosittain eivät saa sitä jyvitettyä lohisaalista.** Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että tilalla asuvan on saatava vuosittain jyvitetty lohisaalis tullakseen toimeen tilalla. Eduskunta on hyväksynyt Tenojoen korvauslain vuonna 1991. Lain tarkoituksena on Tenojoen kalastussopimuksien aiheuttama vuotuiset menetykset tilallisille. Esitetty Tenojoen kalastussopimuksella kumottaisi Tenojoen korvauslaki. **Luonnoksessa tulee poistaa ehdotus Tenojoen korvauslain kumoamisesta**, sillä vain Veahcaknjargan osakaskunnassa on aloitettu korvauslain edellyttämä lunastustoimitus. Maanmittauslaitoksen johtajien kanssa olemme neuvotelleet ainakin kymmeniä kertoja korvauslain edellyttämä lunastustoimituksien aloittamisesta. Herrojen lupauksiin ei voi enää luottaa, vain onko ollut tarkoitus vitkutella, että asia vanhenee.

Miten etelä Suomen maanviljelijä suhtautuisi, jos valtio möisi pilkkahintaa vuotuisesta viljasadosta 80 % tai, jos vaikka saamelaiset tulisivat perunapellolle nostamaan vuotuinen sato kokonaan. Niin kuin, Suomen valtio tekee saamelaisille.

Isojakotilojen osalta suoritettiin vesipiirijako 1980-luvulla, isojakotilalliset omistavat Tenojoen vesialueesta 79,4 % laskelmassa on mukana rantakaistaleitten liittäminen tiloille. Valtio on perustanut eräitten vuokra-alueitten lunastuspäätöksellä tiloja ja lisäksi porotiloja joilla on Tenojoen vesialueet 14,5 %. Yksityiset maanomistajat omistavat Tenojoen vesialueesta 94 % ja valtio vain 6 %. Lisäksi isojakotilallisilla on kalastussaanto myös valtion vesialueelle.

Suomen ja Norjan välisissä kalastusneuvotteluissa on vuosien saatossa kavennettu isojakotilallisten kalastusoikeuksia 80 % , joittenkin omistajien jopa 96 %. Näissä laskelmissa ei ole huomioitu Outakosken poikkipadon menetystä, mikä on kielletty kokonaan. Kohtuuttomien rajoitusten vuoksi osa tilojen omistajista ovat joutuneet muuttamaan muualle, koska tila on tullut elinkelvottomaksi.

Valmisteilla olevassa Suomen ja Norjan välisessä kalastussopimuksessa on useita perustuslain (731/99) vastaisia kohtia, jotka ulottavat vaikutuksensa myös kalastusoikeuksiin. Tällaisia ovat omaisuudensuoja (15 §), jonka piiriin kalastusoikeus kiinteistön osana ja varallisuusoikeudellisena etuna kuuluu, oikeus kulttuuriin, jonka piiriin saamelaisten kalastusoikeuden katsotaan kuuluvan (17 §,3 mom), elinkeinovapaus (18 §), yhdenvertaisuus (6 §) sekä vastuu ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä (20 §). **Valmisteilla oleva kalastussopimus jos se hyväksytään. Perinteinen pato pyynti loppuu kokonaan Tenojoessa kannattamattomana ja samalla tuhoutuu saamelaisten kalastuskulttuuri ja kieli.**

Valmisteilla oleva sopimus riistää saamelaisten omaisuutta (15 §) ja asettaa eriarvoiseen asemaan valtaväestöön nähden. Lisäksi saamelaisten perilliset menettäisivät perintöoikeutensa tämän säännön mukaan. Edelleen, mikäli tämä säännös tulee voimaan, sen vaikutuksesta saamelainen kulttuuri ja kieli tuhoutuu, sillä kalastamiseen liittyy voimakkaasti saamelaista tapakulttuuria ja kielellistä ilmaisua 17 & 3 momentti, mikä on kulkenut sukupolvesta toiseen. **Perintöoikeuden menettäminen on omaisuuden ryöstämistä. Viittaan Oikeuskanslerin kirjeeseen mmm: 6.4.1981 nro 1462 hallitusmuodon 5 & ja 6 &:n**

Jos, ei ole kalastanut vuosina 2012 -2015 välisenä aikana, niin menettää oikeuden kalastukseen, vaikka tilanperustamisasia kirjoissa olisi kalastusoikeus ko. paikkoihin (Inarinjoki, Yläköngäs ja Alaköngäs) Kalastaja, joka ei **ole kalastanut kahteen vuoteen se on elvyttänyt lohikantaa. Tässäkin suoranaista omaisuuden ryöstämistä.**

Yleensä muualla Suomessa kalastuslupatulot kuuluvat vesialueen omistajille, kun on kysymyksessä saamelainen omistaja, siltä voi viedä kalastuslupatulot muuhun tarkoitukseen. Tässäkin saamelainen asetetaan eriarvoiseen asemaan valtaväestöön nähden. yhdenvertaisuus hallitusmuodon 6 &.

Muualla Suomessa vesialueen omistajat päättävät vesialueen käytöstä. Miksi meillä saamelaisilla ei ole oikeus päättää vesialueen käytöstä. Sopimusesityksessä mikä on käsittelyssä viedään kaikki päätösvalta annetaan jopa tutkijoille. Tässäkin on omaisuuden ryöstämistä.

Kalastusoikeuksien turvaaminen saamelaisille yhtenä elinkeinon haarana Tenojokilaaksossa on välttämätön alueen mahdollisuuksien vähäisyyden vuoksi. Sillä voidaan vaikuttaa alueen asuttamisena pysymiseen sekä perinteisen saamen kielen ja kulttuurin säilymiseen.

Saamelaiset alkuperäiskansana ovat aina osanneet elää sopusoinnussa luonnon kanssa ja ovat luontojaan hoitaneet ympäristöään. Saamelaiset ovat tuhansia vuosia hoitanut lohikantoja ja pitäneet huolta siitä, että kalat säilyvät joissa ja järvissä. Esimerkkinä voidaan mainita Utsjoen kunnan alueella Tenojoessa pato- ja verkkokalastusta on vähentynyt 85 % verrattuna tilallisten kalastusoikeuksiin.

On puhuttu, että tulee sopimukseton tilanne, ei kumpikaan osapuoli ole sanonut sopimusta irti. **Irtisanomisen jälkeen, voimassa oleva sopimus on yhden vuoden voimassa. Vuoden aikana voitaan aloittaa uudet neuvottelut**.

Valtion virkamiehet ovat levittäneet perättömiä kirjeitä kansanedustajille, ministereille ja muille tahoille. Esimerkiksi, että kaikki Tenojoen osakaskunnat ovat yksimielisesti hyväksyneet Tenojoen kalastussopimusesityksen. **Perätön väite**. Tenojoen laakson asukkaat, osakaskunnat, kunnat, Lapin kansanedustajat, Lapin liitto, kalatalouden keskusliitto, yrittäjä järjestöt ja saamelaiskäräjä. Sama tilanne Norjan puolella kunnat, TF, Saamelaiskäräjä, Fimmarknin kansanedustajat, maaherra ja kalastusjärjestöt.

Outakosken osakaskunta vaatii, että hallituksen esitys hylätään perustuslain sekä kansainvälisten sopimusten vastaisena, sillä ehdotus loukkaa saamelaistenkulttuurin suojan, omaisuudensuojaa sekä yhdenvertaisuutta.

Antti Katekeetta
Outakosken osakaskunnan puheenjohtaja
Kunnallisneuvos